Näringsutskottets betänkande

1980/81:17

över del av proposition 1980/81:20 om besparingar i statsverksamheten, m. m., jämte motioner (industripolitik m. m.)

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:20 bilaga 13 (industridepartementet) punkterna 1, 2 och 3, punkt 5 i vad avser anslagen B 1 och B 2 (statens industriverk), B 6 (sprängämnesinspektionen), B 7 (branschfrämjande åtgärder) och D 3 (uranprospektering) samt punkt 6,

dels två motioner som har väckts med anledning av propositionen,

dels en motion som har väckts under allmänna motionstiden 1980.

Propositionen och motionerna redovisas i det följande.

Propositionen

I proposition 1980/81:20 bilaga 13 redovisar industriministern – under punkterna 1–3 och 5 – sina överväganden beträffande besparingar inom industridepartementets område.

Under punkt 3 har regeringen föreslagit riksdagen att anta ett inom industridepartementet upprättat förslag till lag om upphävande av lagen (1976:349) om uppgiftsskyldighet i planeringsfrågor.

Punkt 6 utgör en sammanfattning.

Lagförslaget återges på s. 53 i bilaga 13 till propositionen.

Proposition 1980/81:20 bilaga 13 punkt 4 behandlas i betänkandet NU 1980/81:18. Vissa delar av punkt 5 i bilaga 13 behandlas av arbetsmarknadsutskottet i betänkandet AU 1980/81:11.

Motionerna
Yrkanden

De motioner som har väckts med anledning av propositionen och som behandlas i detta betänkande är följande:

1980/81:84 av Ingvar Svanberg m. fl. (s) – med motivering delvis i motion 1980/81:71 – såvitt avser hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av bättre underlag för industri- och regionalpolitiska beslut,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen [1980/81:71] anförs om överläggningar mellan statsmakterna och näringslivet,

4. inrättar en särskild struktur- och utvecklingsfond i enlighet med vad som anförs i motionen [1980/81:71],

5. till Struktur- och utvecklingsfonden (industridepartementet) på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag om 1 000 000 000 kr.,

6. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen [1980/81:71] anförs om offentlig teknikupphandling och samhällsägda utvecklingsbolag,

7. till Grundkapital för samhällsägda utvecklingsbolag (industridepartementet) på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag om 25 000 000 kr.,

8. inrättar en särskild delegation för att leda arbetet med stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse i enlighet med vad som anförs i motionen [1980/81:71],

9. begär att regeringen utarbetar förslag till former för stöd till teknisk upphandling från privata beställare i enlighet med vad som anförs i motionen [1980/81:71],

10. begär att regeringen inför riksdagen redovisar ett investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen,

11. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen [1980/81:71] anförs om de statliga affärsverkens och myndigheternas egna verkstadsrörelser,

12. ändrar reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning i enlighet med vad som anförs i motionen [1980/81:71],

13. begär att regeringen utarbetar ett särskilt handlingsprogram för underleverantörsföretagen,

1980/81:107 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt avser hemställan att riksdagen

1. avslår proposition 1980/81:20 vad avser

a) minskat anslag till regionala utvecklingsfonder,

b) minskat anslag till sprängämnesinspektionen,

c) minskat anslag till statens industriverk,

2. med avslag på proposition 1980/81:20 beslutar minska anslaget för enkäter rörande företagens framtidsplaner med 1 milj. kr.

Den motion från allmänna motionstiden 1980 som behandlas i detta betänkande är

1979/80:391 av Carl-Henrik Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär

1. tillsättande av en utredning om verktygsmaskinindustrin,

2. initiativ för att i Lidköping skapa en statligt ägd verktygsmaskinindustri.

Motion 1980/81:84 har i övrigt (yrkande 2) behandlats av försvarsutskottet (FöU 1980/81:10). Motion 1980/81:107 har i övrigt (yrkandena 1 d, 3 och 4) hänvisats till arbetsmarknadsutskottet (se AU 1980/81:11).

Motivering

I detta avsnitt återges endast motiveringen för förslagen i motion *1979/80:391*. Motiveringen för förslagen i övriga motioner återges i det följande under rubriken Utskottet.

Sverige har en viss avancerad produktion av verktygsmaskiner för bearbetning av metaller, konstateras det i motionen. Den svenska marknadens månatliga förbrukning av verktygsmaskiner har stagnerat under de senaste åren, vilket gör att en del företag måste öka sina exportandelar, anför motionärerna. Då en avancerad inhemsk verktygsindustri är av stort värde för industrins utveckling bör branschens framtidsutsikter kartläggas.

Även om läget för verktygsmaskinbranschen inte är alltigenom dåligt finns det företag med problem, påpekar motionärerna och tar upp förhållandena vid Lidköpings Mekaniska Verkstads AB (LMV) som ingår i SKF-koncernen. Den kraftiga neddragning av sysselsättningen vid LMV som aviserats och delvis redan genomförts samt riskerna för en avveckling av företaget är ett hårt slag mot Lidköpings kommun och mot hela näringsstrukturen i denna del av Skaraborgs län, sägs det i motionen. Motionärerna anser att SKF måste ta sitt ansvar för att säkra fortsatt sysselsättning åt alla anställda vid LMV. Om SKF inte kan tvingas att göra detta måste stat och kommun ta sitt ansvar för att den yrkesskicklighet som finns i LMV inte går till spillo, hävdar motionärerna. Detta kan, menar de, ske genom att staten startar ett företag för tillverkning av verktygsmaskiner i Lidköping, antingen såsom självständigt företag eller i samverkan med något företag som redan ägs av staten.

Uppgifter i anslutning till vissa motionsyrkanden

Struktur- och utvecklingsfond

Förslag om inrättande av en struktur- och utvecklingsfond har sedan år 1977 framförts i en rad socialdemokratiska partimotioner. År 1979 använde motionärerna beteckningen struktur- och industriutvecklingsfond. Förslagen har avstyrkts av näringsutskottet (NU 1976/77:35, NU 1977/78:24, NU 1977/78:3 y, NU 1978/79:1 y, NU 1978/79:59, NU 1979/80:43) – vid två tillfällen även av finansutskottet (FiU 1977/78:15, FiU 1978/79:10) – med reservation av de socialdemokratiska ledamöterna och avslagits av riksdagen.

Våren 1980 hänvisade näringsutskottet (NU 1979/80:43 s. 29 f.) till tidigare uttalanden och anförde att förslaget innebar att regeringen skulle få ett långtgående bemyndigande att för kapitalinsatser inom näringslivet inrätta en ny institution vid sidan av dem som redan finns och vid sidan av den omfattande verksamhet till stöd för särskilda branscher och företag som statsmakterna är engagerade i. Utskottet ansåg "liksom tidigare" att det inte fanns underlag för ett sådant beslut av riksdagen. Utskottet erinrade i sammanhanget om att riksdagen våren 1979 anslog 300 milj. kr. för stöd till industriellt utvecklingsarbete (prop. 1978/79:123, NU 1978/79:59, rskr 1978/79:415). Medlen disponeras av Industrifonden, som förmedlar statligt stöd till utvecklingsprojekt med sådana tekniska och kommersiella risker att de inte kan få stöd av styrelsen för teknisk utveckling (STU), de regionala utvecklingsfonderna, Sveriges Investeringsbank AB eller banker i övrigt. Stödet skall, anförde utskottet, bidra till att öka den totala volymen av utvecklingsarbete i svensk industri och inriktas mot projekt som bedöms vara väsentliga för svensk industris utvecklings- och konkurrensförmåga på sikt.

I enlighet med utskottets hemställan avslog riksdagen förslaget.

En utförligare redogörelse för den tidigare riksdagsbehandlingen av förslag av samma innebörd finns i utskottets betänkande NU 1979/80:43 (s. 13).

Vissa uppgifter om allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses verksamhet

Det grundkapital som har överförts till förvaltning av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse har under år 1979 utgjort 1 250 milj. kr. Under tidigare år uppsamlade överskottsmedel uppgår till inemot 100 milj. kr. Det totala fondkapitalet var alltså vid 1979 års början 1 350 milj. kr. 1979 års verksamhet gav ett överskott på 67 milj. kr. Fondens värdepappersinnehav ökade med 82 milj. kr. Marknadsvärdet av fondens portfölj uppgick till drygt 1 miljard kronor. Fondens aktieinnehav motsvarar drygt 5 % av det totala börsvärdet av de 36 företag som ingår i fondens portfölj.

Frågor om bestämmelser rörande fjärde fondstyrelsens verksamhet behandlades av riksdagen hösten 1979. Regeringen föreslog i proposition 1978/79:165 om den svenska kapitalmarknaden att en gräns vid 10 % skulle sättas för pensionsfondens innehav av aktier i ett och samma bolag. Förslaget tillstyrktes av näringsutskottet (NU 1979/80:10 s. 33) med reservation av de socialdemokratiska ledamöterna och bifölls av riksdagen.

I en socialdemokratisk motion vid detta tillfälle begärdes att ytterligare 1 miljard kronor skulle ställas till fjärde fondstyrelsens förfogande. Som motiv angavs den svaga utvecklingen av industriinvesteringarna, vilken enligt motionärerna gjorde det angeläget att fjärde fondstyrelsen fick ökade resurser. Utskottet ansåg (s. 34) att något omedelbart behov av medelstill-

skott inte förelåg. Vidare hänvisades till att regeringen planerade fortsatta överväganden om en femte delfond, likaledes avsedd för aktieplaceringar. Utskottet avstyrkte mot denna bakgrund motionsförslaget. Enligt utskottet skulle det få ankomma på regeringen att, när så syntes påkallat, aktualisera frågan om avsättande av ytterligare medel ur allmänna pensionsfonden till aktieköp. Riksdagen följde utskottet.

Förslaget om förstärkning av fjärde fondstyrelsens resurser med 1 miljard kronor upprepades i en socialdemokratisk motion våren 1980 om näringspolitiken. Motionärerna upprepade även sin kritik mot den år 1979 beslutade begränsningen för allmänna pensionsfondens innehav av aktier i ett och samma bolag och föreslog att reglerna härom skulle upphävas. Näringsutskottet (NU 1979/80:43 s. 42) avstyrkte förslagen, och de avslogs av riksdagen.

Samhällsägda nationella utvecklingsbolag

Riksdagen uttalade våren 1979 med anledning av förslag från socialdemokraterna och från centerpartiet att nationella samhällsägda utvecklingsbolag skulle inrättas, i första hand inom områdena energi, miljövård och transportsystem (NU 1978/79:59 s. 42, rskr 1978/79:415). Det borde ankomma på regeringen att närmare utforma föreskrifter för verksamheten. För vart och ett av de tre bolagen anvisades ett grundkapital av 5 milj. kr.

I januari 1980 redovisade regeringen i budgetpropositionen (bilaga 17 s. 260) att den ansåg att de nämnda bolagen inte borde inrättas vid denna tidpunkt. Skälen för detta ställningstagande utvecklades av statsminister Thorbjörn Fälldin i ett interpellationssvar i riksdagen den 26 februari 1980 (RD 1979/80:93 s. 87). Statsministern konstaterade där att regeringens ståndpunkt inte betydde att tanken som sådan var avskriven. Det fanns enligt regeringens uppfattning skäl bl. a. att avvakta resultatet av den verksamhet som STU bedriver inom områdena energi, miljövård och transportsystem innan man bestämmer sig för vilka organisatoriska förändringar beträffande utvecklings- och forskningsverksamheten som borde göras inom dessa områden. Statsministern pekade också på möjligheten att utnyttja redan existerande utvecklingsbolag. En ytterligare precisering av regeringens planer redovisades i ett brev i mitten av april 1980 från statssekreteraren i industridepartementet till planeringsdirektören vid styrelsen för teknisk utveckling Jan Olof Carlsson, som i september 1979 hade fått i uppdrag att t. v. biträda i industridepartementet med vissa arbetsuppgifter rörande nationella utvecklingsbolag. Av brevet framgick att avsikten är att frågan om det energiinriktade bolaget skall kunna behandlas i samband med regeringens förslag år 1981 om ett nytt energiforskningsprogram och om den fortsatta verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB. Frågorna om de två övriga bolagen borde också behandlas år 1981 och i anslutning till frågan om ett treårsprogram för STU:s verksamhet.

Med anledning av en socialdemokratisk partimotion under allmänna motionstiden 1980 med krav på att de tre nämnda utvecklingsbolagen skulle inrättas utan dröjsmål uttalade näringsutskottet i maj 1980 (NU 1979/80:43 s. 31) att det godtog regeringens redovisade uppfattning i frågan om tidpunkten för inrättande av de tre beslutade utvecklingsbolagen. I en reservation föreslog de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet att riksdagen skulle begära att de beslutade bolagen skulle inrättas av regeringen utan dröjsmål. Riksdagen följde utskottet.

Vissa uppgifter om verktygsmaskinindustrin m. m.

Allmänt

Svensk verktygsmaskinindustri består av ett drygt 30-tal företag. Flertalet är relativt små familjeföretag. Drygt 60 % av de omkring 4 000 sysselsatta inom verktygsmaskinindustrin är emellertid anställda inom större koncerner.

Den totala omsättningen i branschen i Sverige kan beräknas uppgå till ca 800 milj. kr. Det största företaget är SMT-Pullmax AB, helägt dotterbolag till Statsföretag AB, med omkring 1 000 anställda och en omsättning på ca 350 milj. kr. Ett av de övriga större företagen inom verktygsmaskinindustrin är Lidköpings Mekaniska Verkstads AB.

En betydande del av den svenska produktionen av verktygsmaskiner exporteras. Under perioden 1973–1977 varierade exportandelen mellan 70 % och 80 % av produktionen. Samtidigt förekom en omfattande import av verktygsmaskiner till Sverige. För vart och ett av åren 1973–1976 översteg värdet av importen exportvärdet. Åren 1977 och 1978 var dock den svenska handelsbalansen för verktygsmaskiner positiv. Detta kan delvis förklaras av den nedgång i maskininvesteringar i Sverige som ägde rum under åren 1977 och 1978.

Inom branschorganisationen Föreningen Svenska verktygsmaskintillverkare finns uppfattningen att branschen behöver omstruktureras för att få god förmåga att utnyttja elektronikens landvinningar och för att möta den hårdnande internationella konkurrensen. Därför pågår diskussioner inom branschorganisationen om vilka strukturgrepp som kan vara lämpliga. Vidare behandlar data- och elektronikkommittén (I 1978:04) tekniken för numerisk styrning av verktygsmaskiner och hur denna teknik påverkar branschens utveckling i olika hänseenden. Kommittén beräknar att avge sitt betänkande under första halvåret 1981.

Statens industriverk om maskinindustrin

I statens industriverks höstrapport 1980, Industriutvecklingen i Sverige (SIND 1980:12), behandlas bl. a. maskinindustrins lönsamhetsutveckling

under 1970-talet (s. 73). Därvid analyseras bl. a. sambandet mellan industrins investeringar och maskinindustrins lönsamhet. Den svenska maskinindustrins ökade beroende av den internationella investeringsutvecklingen belyses i rapporten. Industriverket anför att den snabba utvecklingen på elektronikområdet har spritt sig till maskinindustrin och att detta har lett till att tillverkning av produkter som numeriskt styrda maskiner har blivit allt viktigare. Den tekniska utvecklingen på halvledarområdet har på många områden revolutionerat produktions- och efterfrågeförutsättningarna, säger verket. Elektroniken och datateknikens snabba framväxt har fått en allt större betydelse. För att svensk maskinindustri även i fortsättningen skall kunna hävda sig internationellt krävs enligt industriverket en fortsatt intensiv forskning inom branschen. Utvecklingen kommer troligen att leda till ökad specialisering men också till ökat samarbete mellan olika företag. För att djupare analysera maskinindustrin bör man därför inrikta sig på studier av hur tekniskt avancerade produkterna är hos den svenska maskinindustrin jämfört med våra främsta konkurrenter. I fortsatta studier av maskinindustrins utvecklingsmöjligheter kan, uttalar industriverket, det traditionella branschbegreppet visa sig otillräckligt. Det bör då kompletteras med en produktorienterad analys.

Lidköpings Mekaniska Verkstads AB

Lidköpings Mekaniska Verkstads AB (LMV) är dotterbolag till AB SKF, Göteborg. LMV tillverkar i Lidköping slipmaskiner för rullningslagertillverkningen i SKF:s fabriker, centerlesslipmaskiner, finborrmaskiner och gjutgods. Företaget är också SKF-koncernens utvecklingscentrum för slipmaskiner och för elektroniska kontrollsystem för maskiner.

LMV:s försäljning uppgick år 1979 till 93 milj. kr. Medelantalet anställda i Lidköping var år 1978 ca 660 och år 1979 ca 550. LMV:s resultat före extraordinära intäkter och kostnader, bokslutsdispositioner och skatter uppgick år 1979 till drygt – 23 milj. kr. Som koncernbidrag från moderbolaget AB SKF erhöll företaget drygt 29 milj. kr. Av LMV:s årsredovisning för år 1979 framgår att 130 anställda vid företaget, efter förhandlingar med de anställdas organisationer, sagts upp omkring årsskiftet 1979-1980. Tillsammans med pensioneringar och naturlig avgång beräknades detta enligt årsredovisningen leda till att LMV:s personalstyrka skulle reduceras med ca 200 personer från halvårsskiftet 1979 till slutet av år 1980. Efter vissa återanställningar av tidigare uppsagd personal beräknar LMV:s företagsledning i december 1980 att den totala personalreduktionen vid företaget kommer att uppgå till ca 165 personer, räknat från mitten av år 1979 till och med första kvartalet 1981.

Interpellationsdebatt om Lidköpings Mekaniska Verkstads AB och om verktygsmaskinindustrin

Industriminister Nils Åsling besvarade den 18 december 1979 (RD 1979/80:56 s. 136) en interpellation (1979/80:71) av Carl-Henrik Hermansson (vpk) om verktygsmaskinindustrin. Interpellanten hade frågat dels om regeringen var beredd att tillsätta en utredning om den verkstadsindustri som producerar avancerade verktygsmaskiner, dels om regeringen skulle vidta några åtgärder för att förhindra att avskedshoten vid Lidköpings Mekaniska Verkstads AB (LMV) gick i verkställighet. Vid samma tillfälle besvarade industriministern en fråga (1979/80:166) av Jan Fransson (s) om arbetsmarknadsproblemen i Lidköping. Frågan gällde dels om industriministern ansåg att STAB- och SKF-koncernerna borde ta sitt ansvar och skapa ny produktion i stället för att avskeda folk, dels vilka konkreta åtgärder industriministern skulle vidta för att hindra en fortsatt minskning av antalet arbetstillfällen i Lidköping.

Industriministern beklagade i sitt svar de nedskärningar som genomförts och planerats vid LMV. Han framhöll att det pågick ett intensivt arbete på det lokala och regionala planet för att med arbetsmarknadspolitiska åtgärder mildra effekterna av nedskärningen vid företaget. Vidare pekade han på att Lidköpings kommun och den regionala utvecklingsfonden i Skaraborgs län hade upprättat en näringspolitisk plan i syfte att främja bl. a. nyetablering, produktutveckling och marknadsföring. Ett samarbete hade etablerats med SKF:s utvecklingsbolag SKF Nova, syftande till att tillverkningen av produkter som tas fram inom bolaget skall förläggas till Lidköping. Med hänsyn till det arbete som sålunda pågick med att skaffa ny industrisysselsättning till Lidköpings kommun ansåg industriministern att det inte var påkallat med några särskilda åtgärder från regeringens sida. Han bedömde det inte heller som motiverat att nu tillsätta en statlig utredning om verktygsmaskinindustrin, eftersom det inom branschens egen organisation pågick analys och diskussion av vilka strukturgrepp som var lämpliga att ta.

Av den fortsatta debatten framgick att industriministern ansåg att SKF borde lämna ett verksamt bidrag för att skaffa alternativ sysselsättning för de människor som blir friställda vid LMV. Han sade också att det är självklart att regeringen, när det föreligger konkreta projekt från de regionala och lokala myndigheternas sida, är beredd att med de instrument som står till förfogande hjälpa till att förverkliga den alternativa produktion som kan komma i fråga. Han pekade vidare på att data- och elektronikkommittén i sitt utredningsarbete behandlar tekniken för numerisk styrning av verktygsmaskiner och i samband därmed också vissa aspekter på verktygsmaskinbranschens struktur.

Utskottet

Propositionen jämte vissa motionsyrkanden

Inledning

I den del av proposition 1980/81:20 bilaga 13 som behandlas i detta betänkande *aviserar* regeringen dels att den avser att i budgetpropositionen 1981 inte föreslå någon medelsanvisning under anslaget Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder (detta anslag uppgår innevarande budgetår till 125 milj. kr.), dels att den i budgetpropositionen 1981 ämnar föreslå minskningar under följande anslag med "i huvudsak angivna belopp" (s. 12):

Anslag	Belopp milj. kr.	Kommentar
B 1. Statens industriverk: Förvaltningskostnader B 2. Statens industriverk: Utredningar	5	Inkl. kostnader för informationssystemet företag–samhälle
B 6. Sprängämnesinspektionen	3	Övergång till avgiftsfinansiering
B 7. Branschfrämjande åtgärder	2	
D 3. Sveriges geologiska undersökning: Prospektering	10	Uranprospektering
Summa	**20**	

Av det i tablån vid anslagen B 1 och B 2 upptagna beloppet av sammanlagt 5 milj. kr. utgör ca 2 milj. kr. en beräknad besparing som följd av att regeringen avser att avveckla informationssystemet företag–samhälle (DIS-systemet). I propositionen *föreslår* regeringen att lagen (1976:349) om uppgiftsskyldighet i planeringsfrågor upphävs vid utgången av innevarande år.

DIS-systemet

Utskottet behandlar först vad som anförs i propositionen om avveckling av DIS-systemet (bilaga 13 punkt 3). Som skäl för en sådan åtgärd anges sammanfattningsvis (s. 8) att de väsentligaste delarna av systemet inte har fungerat effektivt och att målet med verksamheten inte har uppnåtts. Enligt industriministern uppstår inte några omedelbara nackdelar med en nedläggning av DIS-systemet. På sikt torde emellertid, fortsätter han, systemet behöva ersättas med andra och effektivare former för informationsutbyte mellan företag och samhälle.

Socialdemokraterna motsätter sig inte förslaget om nedläggning av DIS-systemet i dess nuvarande utformning, sägs det i motion 1980/81:84. Motionärerna föreslår ett riksdagsuttalande av innebörd att regeringen bör –

i sina aviserade propositioner angående industri- och regionalpolitikens utformning – redovisa förslag till hur behoven av bättre underlag för industri- och regionalpolitiska beslut skall tillgodoses.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:107 att riksdagen skall minska anslaget för enkäter rörande företagens framtidsplaner med 1 milj. kr.

Som tidigare angetts beräknas i propositionen att en avveckling av DIS-systemet innebär en årlig besparing av 2 milj. kr. Den sakliga innebörden av förslaget i den nyss nämnda motionen 1980/81:107 (vpk) synes vara att vissa delar av DIS-systemet skall behållas.

Utskottet delar regeringens uppfattning att DIS-systemet i nuvarande form bör avvecklas. Förslaget till lag om upphävande av lagen (1976:349) om uppgiftsskyldighet i planeringsfrågor ger inte utskottet anledning till erinran. Av vad utskottet här anfört följer att motion 1980/81:107 (vpk) avstyrks i motsvarande del.

Något riksdagens uttalande av den innebörd som föreslås i motion 1980/81:84 (s) är enligt utskottets mening inte behövligt. Utskottet vill peka på att det framgår av propositionen att regeringen avser att återkomma till frågan om andra och effektivare former för ett förtroendefullt samråd och informationsutbyte mellan samhälle, fack och näringsliv. Motionen avstyrks alltså i här behandlad del.

Övrigt

De i detta sammanhang aktuella delarna av bilaga 13 till propositionen har presenterats i det föregående (s. 9). Utskottet tar nu upp dessa frågor.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:71 – som innehåller motiveringen för flertalet yrkanden i motion 1980/81:84 – anförs (s. 13) att åtskilliga förslag från regeringen inte är möjliga att bedöma till innehåll eller konsekvenser. Motionärerna syftar bl. a. på de avsnitt inom industridepartementets område där regeringen förklarar sig avse att återkomma med konkreta förslag vid en senare tidpunkt. Socialdemokraterna har i allmänhet valt att avstå från att nu ta ställning i dessa frågor, uttalar motionärerna.

De *regionala utvecklingsfonderna* kan besluta om dels egna krediter i form av rörelselån eller produktutvecklingslån, dels garantier för lån på den ordinarie kreditmarknaden. Fondernas egen långivning finansieras främst av medel som tillförts dem över statsbudgeten. För budgetåret 1980/81 har för detta ändamål uppförts 125 milj. kr. under anslaget B 13. Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder. Sammanlagt har på detta sätt hittills ca 1,5 miljarder kronor tillförts fonderna. Möjligheten för fonderna att ställa garantier för lån på den ordinarie kreditmarknaden infördes våren 1980 (prop. 1979/80:101 bil. 8, NU 1979/80:32, rskr 1979/80:172). Fondernas sammanlagda garantiutrymme uppgår f. n. till ca 300 milj. kr.

Av propositionen (bil. 13 s. 3) framgår att regeringen anser att i nuvarande

statsfinansiella läge en större andel av fondernas kreditstöd bör lämnas i form av garantier. Industriministern avser att i budgetpropositionen 1981 föreslå en ökning med 125 milj. kr. av fondernas garantiutrymme samtidigt som han avser att inte förorda något ytterligare medelstillskott till fonderna. Om något sådant medelstillskott inte sker för budgetåret 1981/82 innebär det en minskning av anslagen under industridepartementet med 125 milj. kr. jämfört med budgetåret 1980/81.

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig i motion 1980/81:107 tanken på minskade anslag till de regionala utvecklingsfonderna. Enligt motionärerna är fonderna trots alla brister en betydelsefull källa för en aktiv länspolitik i uppbyggande och nyskapande syfte. Det förefaller inte framsynt att här göra stora reduceringar, uttalar de och föreslår att riksdagen skall avslå propositionen i den nu aktuella delen.

Vidare aviseras i propositionen (bil. 13 s. 12) att förslag kommer att läggas fram i budgetpropositionen 1981 om minskning av anslagen till *statens industriverk* med 5 milj. kr. (inkl. bortfallet av kostnader för DIS-systemet), till *sprängämnesinspektionen* med 3 milj. kr. (varvid en övergång till avgiftsfinansiering skall ske), till *branschfrämjande åtgärder* med 2 milj. kr. och till *uranprospektering* med 10 milj. kr.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:107 att riksdagen skall avslå propositionen i vad avser minskade anslag till statens industriverk och till sprängämnesinspektionen.

Av utskottets redogörelse framgår sålunda sammanfattningsvis att regeringen avser att för budgetåret 1981/82 föreslå riksdagen vissa minskningar i förhållande till innevarande budgetår av anslagen till regionala utvecklingsfonder, statens industriverk, sprängämnesinspektionen, branschfrämjande åtgärder och uranprospektering. Dessa förslag avses bli framlagda i budgetpropositionen 1981. Deras sammanlagda besparingseffekt anges i propositionen till 145 milj. kr. Den sakliga innebörden av yrkandena i motion 1980/81:107 (vpk) är att motionärerna motsätter sig att de i propositionen aviserade förslagen beträffande de regionala utvecklingsfonderna, statens industriverk och sprängämnesinspektionen läggs fram.

Vad regeringen uttalat om de regionala utvecklingsfonderna föranleder ingen erinran från utskottets sida. Härav följer att utskottet avstyrker motion 1980/81:107 (vpk) i motsvarande del.

Den närmare innebörden av övriga besparingsåtgärder kan utskottet inte ta ställning till i detalj, eftersom regeringen ännu inte har redovisat sina slutliga förslag. Utskottet har emellertid inte någon erinran mot att regeringen utarbetar detaljförslag med i stort den inriktning och besparingseffekt som redovisas i propositionen.

I konsekvens härmed avstyrker utskottet förslagen i motion 1980/81:107 (vpk) såvitt de avser anslagen till statens industriverk och till sprängämnesinspektionen.

Motionsyrkanden i vissa industripolitiska frågor

Motion 1980/81:84 (s) innehåller en rad yrkanden om "offensiva" industripolitiska åtgärder i syfte att stimulera en expansion inom utvecklingsbara delar av industrin. Nästan alla förslagen – vilka redovisas närmare i motion 1980/81:71 (s) – innebär upprepningar av förslag som åren 1979 och 1980 har avstyrkts av näringsutskottet och avslagits av riksdagen. De kan sammanfattas i följande punkter:

- Överläggningar bör inledas mellan företrädare för statsmakterna och för näringslivet i syfte att uppnå konkreta lösningar på uppgiften att snabbt återskapa utvecklingskraften i svensk industri.
- En struktur- och utvecklingsfond bör inrättas från den 1 januari 1981 med uppgift bl. a. att förbättra företagens försörjning med riskkapital. Fonden bör tilldelas ett anslag av 1 000 milj. kr. och genom statliga garantier ges möjligheter att genom egen upplåning öka volymen av sin finansieringsverksamhet.
- Fem samhällsägda utvecklingsbolag bör inrättas under innevarande budgetår inom områdena transportsystem, hjälpmedel inom utbildningsområdet, medicinsk teknik, miljövårdsteknik och energiteknik. Bolagen, som vart och ett bör få ett aktiekapital av 5 milj. kr., skall bygga upp ett samarbete mellan forskare, användare och producenter och genom statliga finansiella insatser stödja utveckling och upphandling av produkter och systemlösningar.
- En särskild delegation, bestående av företrädare för forskningen, stat och kommuner samt industrin och de anställda, bör inrättas med uppgift att leda arbetet med stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse.
- Förslag till former för stöd till teknisk upphandling från privata beställare bör utarbetas av regeringen. Vid de ovan nämnda överläggningarna mellan statsmakterna och näringslivet bör möjligheterna att styra den svenska basindustrins köp av utrustning till svenska tillverkare tas upp.
- Ett investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen bör redovisas för riksdagen. Förslag bör också läggas fram i syfte att stimulera produktion och sysselsättning vid de statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser.
- Till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning bör ett ytterligare belopp av 1 miljard kronor överföras. Vidare bör fjärde fondstyrelsen få tillfälle till större placeringar i samma företag än vad en hösten 1979 beslutad begränsningsregel medger.
- Ett särskilt handlingsprogram för underleverantörsföretagen bör utarbetas av regeringen. Programmet bör syfta till att bl. a. stärka underleverantörernas ställning gentemot enskilda köpare och underlätta deras finansieringssituation.

Utskottet behandlar i det följande dessa förslag. I detta sammanhang tar utskottet också upp motion 1979/80:391, som bl. a. innehåller förslag om en utredning om verktygsmaskinindustrin.

Riksdagens tidigare ställningstaganden till förslag av likartad innebörd har som nämnts skett på grundval av avstyrkande uttalanden av näringsutskottet. Som motiv har i vissa fall anförts principiella skäl, medan andra åtgärdsförslag har avstyrkts på grund av bristfälligt utredningsunderlag.

Utskottet kan för sin del inte finna att de skäl som tidigare anförts mot de olika förslagen nu skulle ha mist sin bärkraft. Utskottet delar sålunda inte motionärernas uppfattning att dessa förslag bör genomföras i syfte att *stimulera en expansion inom industrin*. Mot denna bakgrund vill utskottet anföra följande när det gäller de olika förslagen.

Ett yrkande i motionen går ut på att riksdagen skall uppmana regeringen att ta initiativ till *överläggningar mellan* företrädare för *statsmakterna och näringslivet* om hur de expansionsmöjligheter som finns inom industrin praktiskt skall tas till vara.

Utskottet vill peka på att det under 1970-talet har skapats en rad organ – med anknytning till industridepartementet – för löpande samråd och överläggningar mellan företrädare för regeringen, näringslivet, olika branscher och fackliga organisationer. Bland sådana organ märks näringspolitiska rådet, regionalpolitiska rådet, småföretagsdelegationen och ett antal s. k. branschråd. Det finns alltså redan i nuläget ett flertal institutionaliserade kontaktpunkter för överläggningar mellan företrädare för stat och näringsliv. Självfallet är det regeringens uppgift att även i andra sammanhang ta kontakt med företrädare för näringslivet när så erfordras. Mot bl. a. denna bakgrund anser utskottet att något uttalande av riksdagen enligt motionärernas förslag inte behövs.

Förslag om inrättande av en särskild *struktur- och utvecklingsfond* har, som redovisats i det föregående (s. 3), sedan år 1977 lagts fram av socialdemokraterna ett flertal gånger men avvisats av riksdagen. Förslaget upprepas nu åter.

Fondens uppgift skall vara att förbättra företagens försörjning med riskkapital. Den skall också kunna spela en viktig roll i samband med strukturförändringar inom näringslivet. Fonden föreslås få formen av en stiftelse, i vars styrelse skall finnas representanter för löntagarnas och näringslivets organisationer samt för statliga myndigheter. Löntagarorganisationerna bör tilldelas ett betydande inflytande i fondens styrelse. Fonden bör inrättas den 1 januari 1981 och tilldelas ett anslag av 1 000 milj. kr. En statlig garanti bör utfärdas som ger fonden möjligheter att genom egen upplåning öka volymen av sin finansieringsverksamhet.

Som utskottet anfört vid tidigare tillfällen innebär förslaget att regeringen skall få ett långtgående bemyndigande att för kapitalinsatser inom näringslivet inrätta en ny institution vid sidan av dem som redan finns och vid sidan av den omfattande verksamhet till stöd för särskilda branscher och företag som statsmakterna är engagerade i. Betydande kapitalresurser måste tillföras fonden antingen på bekostnad av företagen själva eller genom

direkta statsanslag varigenom budgetunderskottet ökas. Det specifika för den föreslagna fonden blir dock inte dess kapitalresurser utan de särskilda regler och former som skall gälla för beslut om kapitaltillskott från fonden. Utskottet anser fortfarande att det inte finns underlag för ett beslut av riksdagen att inrätta en sådan fond och avstyrker därför motionen i här behandlad del.

I motion 1980/81:84 (s) föreslås också vissa *ändringar i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning*. Förslagen, vilka utgör upprepningar av tidigare socialdemokratiska förslag som avslagits av riksdagen senast våren 1980 (jfr NU 1979/80:43 s. 19 f., 41 f.), går ut på dels att allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse skall få ytterligare 1 miljard kronor att förvalta, dels att fondens möjligheter till engagemang i samma bolag inte som f. n. skall begränsas till högst 10 % av aktierna.

En redogörelse för behandlingen i riksdagen hösten 1979 och våren 1980 av förslag av samma innebörd har lämnats i ett föregående avsnitt (s. 4).

Av ekonomiministerns uttalande på annan plats i den här behandlade propositionen 1980/81:20 framgår (s. 33 f.) att regeringen avser att lägga fram förslag om en successiv höjning av fjärde fondstyrelsens placeringsförmåga med 600 milj. kr. Avsikten med en sådan utökning är att ytterligare stödja näringslivets utveckling genom att öka tillgången på riskvilligt kapital. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet förslaget i motionen om att ytterligare 1 miljard kronor nu skall tillföras fonden.

Vad gäller frågan om begränsning av fjärde fondstyrelsens engagemang i samma företag anser utskottet nu som förut att en regel om sådan begränsning är motiverad. Den gräns vid 10 % av aktiekapitalet – eller, när det finns aktier med olika röstvärde, av röstetalet – som riksdagen fastställde hösten 1979 finns det enligt utskottets mening ingen anledning att nu ändra. Utskottet avstyrker förslaget i motion 1980/81:84 (s) att denna begränsningsregel skall upphävas.

Av den föregående redogörelsen (s. 5) framgår att riksdagen år 1979 uttalade sig för att tre *samhällsägda nationella utvecklingsbolag* skulle inrättas. För vart och ett av de tre bolagen – vilka skulle inriktas på områdena energi, miljövård och transportsystem – anslogs 5 milj. kr. som grundkapital. Näringsutskottet redovisade i ett betänkande våren 1980 (NU 1979/80:43 s. 31) att regeringen avsåg att behandla frågan om inrättande av det energiinriktade bolaget i samband med sitt förslag år 1981 om ett nytt energiforskningsprogram och om den fortsatta verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB. I en interpellationsdebatt i riksdagen den 24 november 1980 (RD 1980/81:32) har statsminister Thorbjörn Fälldin uttalat att denna fråga kommer att tas upp i den energiproposition som skall läggas fram under våren 1981. – Frågorna om de två övriga bolagen avses också komma att behandlas under år 1981 i anslutning till frågan om ett treårsprogram för STU:s verksamhet.

I motionen föreslås nu att riksdagen skall uttala sig för att såväl de tre nämnda som ytterligare två utvecklingsbolag inrättas under innevarande budgetår. De två sistnämnda bolagen skall enligt förslaget avse områdena hjälpmedel inom utbildningsområdet och medicinsk teknik. Varje bolag skulle tillföras ett aktiekapital av 5 milj. kr. Mot denna bakgrund föreslår motionärerna att riksdagen skall anvisa ett anslag av totalt 25 milj. kr. som grundkapital för de fem utvecklingsbolagen. I detta sammanhang föreslår motionärerna också ett riksdagsuttalande av innebörd att offentlig teknikupphandling stimulerar till utveckling av produkter och system som sedan kan bli intressanta på exportmarknaden.

Motionärernas förslag om samhällsägda utvecklingsbolag överensstämmer med vad som föreslogs i en socialdemokratisk motion tidigare i år. Denna motion avslogs av riksdagen i juni 1980.

Vid behandlingen av motionen uttalade utskottet (NU 1979/80:43 s. 31) att det godtog regeringens uppfattning i fråga om tidpunkten för inrättande av de tre beslutade nationella utvecklingsbolagen inom områdena energi, miljövård och transportsystem. Det har enligt utskottets uppfattning inte sedan dess framkommit något skäl som föranleder en annan bedömning. I avvaktan på regeringens fortsatta beredning av frågan om dessa bolag bör riksdagen enligt utskottets mening inte göra något sådant uttalande i ämnet som föreslås i motionen.

Inte heller bör riksdagen, innan regeringen återkommit till frågan om de tre redan beslutade bolagen, rikta någon framställning till den om inrättande av ett fjärde och ett femte utvecklingsbolag. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att ett betydande utvecklingsarbete på området medicinsk teknik redan bedrivs av Landstingens inköpscentral (LIC). Innan beslut fattas om nya utvecklingsbolag torde det vidare vara lämpligt att närmare undersöka i vilken utsträckning resurserna inom Statsföretags dotterbolag Svenska Utvecklings AB kan utnyttjas. Utskottet avstyrker alltså också den del av förslaget som går ut på att ytterligare två utvecklingsbolag skall inrättas.

Offentlig teknikupphandling utgör ett väsentligt led i en aktiv industripolitik. Genom sådan upphandling stimuleras utvecklingen av produkter och system som kan bli nya värdefulla exportvaror för ett högindustrialiserat samhälle som det svenska. Regeringen har också betonat detta i skilda sammanhang, bl. a. i den proposition (1980/81:66) om vissa åtgärder på teleområdet som f. n. bereds inom trafikutskottet. Ett särskilt uttalande av riksdagen i hithörande frågor behövs därför inte, och utskottet avstyrker alltså motionärernas förslag även i denna del.

Ytterligare frågor kring det beslutade utvecklingsbolaget på energiområdet behandlar utskottet i ett särskilt betänkande (NU 1980/81:18) över de motioner på det energipolitiska området som har väckts med anledning av proposition 1980/81:20.

Motion 1980/81:84 (s) innehåller också förslag om att en *särskild delegation* skall inrättas med uppgift att leda arbetet med *stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse*. I delegationen skall ingå företrädare för forskningen, staten och kommunerna, industrin och de anställda. Delegationen bör enligt motionärerna också ha som uppgift att utverka tillräckliga ekonomiska resurser för sina projekt genom samarbete med den av socialdemokraterna också föreslagna struktur- och utvecklingsfonden. Denna bör, uttalar motionärerna, kunna bidra med större delen av den nödvändiga finansieringen.

Näringsutskottet avstyrkte våren 1979 (NU 1979/80:59 s. 38 f.) ett socialdemokratiskt förslag av samma innebörd. Utskottet hänvisade därvid till att det ställde sig bakom ett regeringsförslag om inrättande av en stiftelse för industriellt utvecklingsarbete och att inget hindrade att denna stiftelse bidrog till finansieringen av sådana utvecklingsprojekt som motionärerna åsyftade. De socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig. Riksdagen följde utskottet.

Den 1 juli 1979 inrättades Fonden för industriellt utvecklingsarbete – Industrifonden (prop. 1978/79:123, NU 1978/79:59, rskr 1978/79:415). Fonden disponerar f. n. 300 milj. kr., vilka medel används som stöd i form av lån eller i form av bidrag med villkorlig återbetalningsskyldighet (prop. 1979/80:100 bil. 17 punkt F 19, NU 1979/80:43 s. 32, rskr 1979/80:395).

Utskottet anser med hänsyn till det anförda att det inte finns behov av en sådan delegation som föreslås i det aktuella yrkandet i motion 1980/81:84 (s). Motionen avstyrks därför i denna del.

I motion 1980/81:84 (s) föreslås också att riksdagen skall begära att regeringen utarbetar förslag till former för *stöd till teknisk upphandling från privata beställare*. Utskottet tar i detta sammanhang också upp det tidigare nämnda yrkandet i motion 1979/80:391 om en *utredning om verktygsmaskinindustrin*.

Som skäl för förslaget i motion 1980/81:84 (s) anför motionärerna i huvudsak följande. Den svenska basindustrins köp av ny utrustning sker nu i allt högre grad från utländska tillverkare. Detta leder till en utarmning av den svenska utrustningsindustrin. Genom att svensk tillverkningsindustri inte har några referensanläggningar för sin teknik får den inga exportorder. Basindustrierna skall självfallet köpa bästa möjliga utrustning. Men med en fortsatt oplanerad utveckling förlorar vi för alltid möjligheterna att tillverka denna utrustning i Sverige.

Förslaget i motion 1979/80:391 om en utredning om verktygsmaskinindustrin motiveras med att den svenska förbrukningen av verktygsmaskiner har stagnerat under de senaste åren. Motionärerna framhåller särskilt att en avancerad inhemsk verktygsindustri är av stort värde för industrins utveckling.

En av orsakerna till verktygsmaskin- och utrustningsindustrins bekymmer-

samma läge är den allt hårdare konkurrensen från utländska tillverkare. Därför framstår en förbättring av lönsamheten i dessa branscher som mycket angelägen.

Frågan om åtgärder för att främja den utrustningstillverkande industrin behandlades av riksdagen våren 1980. Riksdagen avslog därvid på förslag av näringsutskottet (NU 1979/80:43 s. 25) ett socialdemokratiskt motionsyrkande om ett riksdagsuttalande av liknande innebörd som det nu föreslagna. Utskottet ville inte förorda särskilda statliga åtgärder för att styra basindustriernas köp av ny maskinutrustning till svenska leverantörer. Samtidigt förklarade utskottet att förutsättningarna för fortsatt utveckling av den utrustningstillverkande industrin – en väsentlig del av vår verkstadsindustri – givetvis är ett viktigt industripolitiskt spörsmål. Utskottet utgick från att regeringen och de ansvariga myndigheterna har sin uppmärksamhet riktad på den utrustningstillverkande industrins problem. Något särskilt uttalande av riksdagen om denna industri fann utskottet alltså inte motiverat.

Utskottet förutsätter att regeringen följer frågan och tar de initiativ som erfordras. Yrkandet i motion 1980/81:84 (s) att riksdagen skall begära att regeringen utarbetar former för stöd till teknisk upphandling från privata beställare avstyrks sålunda.

Utskottet avstyrker vidare att en särskild utredning tillsätts med uppgift att kartlägga förhållandena inom verktygsmaskinindustrin. Det är givetvis väsentligt att Sverige har en verktygsmaskinindustri som kan hävda sig i konkurrensen såväl på den svenska marknaden som internationellt. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen inom denna bransch och att statens industriverk inom sitt kompetensområde beaktar de resultat som har kommit fram i verkets höstrapport 1980 och som avser bl. a. verktygsmaskinindustrin (jfr s. 6). Av den tidigare redogörelsen framgår vidare att strukturfrågorna inom branschen f. n. analyseras av branschens egen organisation. De för branschens utveckling viktiga frågorna om bl. a. teknik för numerisk styrning av verktygsmaskiner behandlas av data- och elektronikkommittén (I 1978:04). I samband därmed behandlar kommittén också vissa aspekter på verktygsmaskinbranschens struktur och förutsättningar i framtiden inom detta område. Utskottet anser mot här angiven bakgrund att det därför f. n. inte är motiverat med en särskild utredning om verktygsmaskinindustrin. Utskottet avstyrker sålunda yrkandet härom i motion 1979/80:391.

Motion 1980/81:84 (s) innehåller också förslag att regeringen skall uppmanas att omedelbart inleda överläggningar med *de statliga företagen* i syfte att ett *investerings- och utvecklingsprogram* skall utarbetas för de närmaste tre åren. Resultatet av denna verksamhet bör redovisas för riksdagen, anför motionärerna. Därvid bör också förslag om nödvändiga åtgärder för att säkra investeringsprogrammets finansiering läggas fram.

Ett socialdemokratiskt motionsyrkande av liknande innebörd avstyrktes

av utskottet våren 1979 (NU 1979/80:59 s. 59 f.) och avslogs av riksdagen.

Som utskottet då anförde torde alla större företag numera göra upp kort- och långsiktiga investeringsprogram. Utskottet förutsätter att detta även gäller i fråga om statliga företag. Något behov av ett uttalande från riksdagens sida i denna fråga föreligger fortfarande inte. I den mån en investering i ett statligt företag kräver att medel beviljas av riksdagen bör framställning därom ske i vanlig ordning. Utskottet anser det orimligt att riksdagen generellt skulle göra utfästelser om finansiering av projekt som ligger flera år framåt i tiden. Det nu aktuella motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Motion 1980/81:84 (s) innehåller vidare ett yrkande som går ut på att riksdagen skall uppmana regeringen att lägga fram förslag i syfte att genom en aktiv upphandlingsverksamhet stimulera produktion och sysselsättning vid *de statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser*. Vid dessa finns, anför motionärerna, en naturlig och organisatoriskt fast koppling mellan användar- och producentsidan. Enligt motionärerna är förutsättningarna för ett samarbete i produktutvecklingsfrågor därmed särskilt gynnsamma.

Den s. k. Samverk-utredningen (K 1976:01) har till uppgift bl. a. att se över möjligheterna att utveckla ny produktion vid de statliga affärsverkens och myndigheternas verkstäder. Utredningen har under år 1980 avgett betänkandet (Ds K 1980:4) Fordonsunderhåll i statliga verkstäder. Den avser att i senare betänkanden behandla "frågan om samordning av verkens forsknings- och utvecklingsarbete, något som naturligen hänger samman med möjligheterna att utveckla och marknadsföra nya produkter" (Ds K 1980:4 s. 9).

Den fråga som aktualiseras i motionen behandlas f. n. av Samverk-utredningen. I den nyligen framlagda propositionen 1980/81:66 om vissa åtgärder på teleområdet har regeringen behandlat en rad frågor som hänger samman med televerkets verkstadsrörelser. Härav framgår att de frågor som tas upp i motionen redan är föremål för regeringens uppmärksamhet. Något uttalande enligt motionärernas förslag behövs därför inte. Utskottet avstyrker sålunda motionen i här behandlad del.

Slutligen begärs i motion 1980/81:84 (s) att regeringen skall utarbeta ett särskilt *handlingsprogram för underleverantörsföretagen*. Som motivering anförs att ställningen som underleverantör skapar ett beroende som kan medföra särskilda problem. Ett exempel är att dessa företag är känsliga för konjunktursvängningar, ett annat att underleverantörer kan komma att pressas till orimligt hårda avtalsvillkor. Mot denna bakgrund föreslår motionärerna att möjligheterna att förbättra underleverantörernas situation skall ses över. En viktig uppgift måste därvid, betonar de, vara att utarbeta förslag till åtgärder för att stärka underleverantörernas ställning gentemot

enskilda köpare. En annan viktig uppgift är, framhåller motionärerna, att underlätta underleverantörernas finansieringssituation. Motionärerna erinrar om tidigare förslag från socialdemokratiskt håll om factoringverksamhet i anslutning till de regionala utvecklingsfonderna.

Förslag av samma innebörd har behandlats av riksdagen såväl våren 1979 som våren 1980 och därvid avslagits på förslag av näringsutskottet (NU 1978/79:59 s. 64 f., NU 1979/80:43 s. 46). Vad utskottet då anförde äger fortfarande giltighet. Utskottet instämmer således nu som tidigare i motionärernas uppfattning att underleverantörer, vilka vanligen tillhör kategorin mindre och medelstora företag, inte sällan har en svår ställning gentemot sina kunder, som ofta är storföretag. Vid inrättandet av de regionala utvecklingsfonderna underströks (prop. 1977/78:40 bil. 1 s. 171) att fondernas insatser på underleverantörsområdet borde systematiseras och intensifieras. Utskottet förutsätter att regeringen har frågan om underleverantörernas ställning under uppsikt.

När det gäller förslaget i motionen att staten skulle engagera sig i factoringverksamhet vill utskottet erinra om att det senast våren 1980 uttalade (NU 1979/80:43 s. 47) att det inte finns behov av ytterligare statliga insatser utöver den verksamhet som bedrivs med anknytning till Post- och Kreditbanken, PKbanken.

Mot här angiven bakgrund avstyrker utskottet förslaget i motion 1980/81:84 (s) om ett riksdagsuttalande med begäran om ett handlingsprogram för underleverantörsföretagen.

Lidköpings Mekaniska Verkstads AB

I motion 1979/80:391 föreslås att riksdagen skall begära att regeringen tar initiativ för att i Lidköping skapa en statligt ägd verktygsmaskinindustri. Lidköpings Mekaniska Verkstads AB (LMV), vars moderbolag är AB SKF, har haft problem som har lett till betydande personalinskränkningar.

Som har framgått av den föregående redogörelsen (s. 8) har åtgärder vidtagits på såväl det lokala som det regionala planet för att med arbetsmarknadspolitiska åtgärder mildra effekten av nedskärningarna vid LMV. En näringspolitisk plan har vidare utarbetats av Lidköpings kommun och den regionala utvecklingsfonden i Skaraborgs län i syfte att främja bl. a. nyetablering, produktutveckling och marknadsföring. Initiativ har tagits till att förlägga utveckling och tillverkning av vissa nya produkter inom SKF-koncernen till Lidköping. SKF har tillfört LMV betydande koncernbidrag. Enligt utskottets mening bör fortsatta ansträngningar göras såväl av berörda myndigheter som av SKF-koncernen för att så långt möjligt begränsa den negativa effekten av nedskärningarna vid LMV. Utskottet förutsätter att regeringen följer utvecklingen vid LMV. Det finns dock enligt utskottets mening f. n. inte anledning att på grund av nedskärningarna vid LMV förlägga statlig verktygsmaskinindustri till Lidköping. Utskottet avstyrker sålunda detta motionsyrkande.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *informationssystemet företag–samhälle*
   att riksdagen
   a) avslår motion 1980/81:107 yrkande 2,
   b) antar det i proposition 1980/81:20 bilaga 13 punkt 3 framlagda förslaget till lag om upphävande av lagen (1976:349) om uppgiftsskyldighet i planeringsfrågor,
   c) avslår motion 1980/81:84 yrkande 1,
2. beträffande *vissa besparingar inom industridepartementets område*
   att riksdagen
   a) avslår motion 1980/81:107 yrkandena 1 a–c,
   b) lägger proposition 1980/81:20 bilaga 13 punkterna 1 och 2, punkt 5 såvitt här är i fråga och punkt 6 till handlingarna,
3. beträffande *överläggningar mellan statsmakterna och näringslivet*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 3,
4. beträffande *struktur- och utvecklingsfond*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkandena 4 och 5,
5. beträffande *överföring av medel till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 12 i ifrågavarande del,
6. beträffande *begränsningen av fjärde fondstyrelsens placeringar i samma företag*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 12 i ifrågavarande del,
7. beträffande *inrättande av samhällsägda utvecklingsbolag m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkandena 6 och 7,
8. beträffande *särskild delegation för stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 8,
9. beträffande *stöd till teknisk upphandling från privata beställare*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 9,
10. beträffande *utredning om verktygsmaskinindustrin*
    att riksdagen avslår motion 1979/80:391 yrkande 1,
11. beträffande *investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 10,
12. beträffande *de statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser*

att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 11,

13. beträffande *handlingsprogram för underleverantörsföretagen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:84 yrkande 13,

14. beträffande *en statligt ägd verktygsmaskinindustri i Lidköping*
att riksdagen avslår motion 1979/80:391 yrkande 2.

Stockholm den 2 december 1980

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Birgitta Hambraeus (c), Thage Peterson (s), Lennart Pettersson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Birgitta Johansson (s) och Lennart Blom (m).

Reservationer

av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Thage Peterson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Birgitta Johansson (alla s)

1. Informationssystemet företag–samhälle (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Något riksdagens" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

I detta sammanhang vill utskottet emellertid understryka att de informationsbehov som DIS-systemet varit avsett att tillgodose kvarstår. Här åsyftas dels behovet av regional och lokal sysselsättningsstatistik, dels behovet av uppgifter om planerade förändringar i de större företagens verksamhet. Utskottet förutsätter att riksdagen får förslag i hithörande frågor i de propositioner om industri- och regionalpolitikens utformning som regeringen avser att lägga fram år 1981 resp. år 1982. Vidare förutsätter utskottet att befintliga informationssystem vid statistiska centralbyrån och vid länsstyrelserna underhålls i avvaktan på ett slutligt ställningstagande.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd. Därmed tillgodoses önskemålet i ifrågavarande del av motion 1980/81:84.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *informationssystemet företag–samhälle*
   att riksdagen
   a) (= utskottet),
   b) (= utskottet),
   c) med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Vissa besparingar inom industridepartementets område (mom. 2)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Vad regeringen" och slutar med "i propositionen" bort ha följande lydelse:

De redogörelser för innebörden av kommande regeringsförslag som görs i här aktuella delar av propositionen är – med ett undantag – inte underbyggda på ett sådant sätt att utskottet kan ta ställning till dem. Undantaget utgör avsnittet om regionala utvecklingsfonder, vilket inte föranleder någon erinran från utskottets sida. Härav följer att utskottet avstyrker motion 1980/81:107 (vpk) såvitt gäller de regionala utvecklingsfonderna.

När det gäller anslagen till statens industriverk, sprängämnesinspektionen, branschfrämjande åtgärder och uranprospektering bör, anser utskottet, riksdagen inte ta ställning innan konkreta förslag föreligger. Industriministerns uttalanden i dessa frågor är nämligen inte underbyggda på ett sådant sätt att konsekvenserna av eventuella förslag kan bedömas. Enligt utskottets uppfattning är det mycket otillfredsställande att regeringen redovisar ett så dåligt beslutsunderlag för riksdagen.

Utskottet föreslår ett uttalande av riksdagen med denna innebörd.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *vissa besparingar inom industridepartementets område*
   att riksdagen
   a) (= utskottet),
   b) med anledning av proposition 1980/81:20 bilaga 13 punkterna 1 och 2, punkt 5 såvitt här är i fråga och punkt 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Överläggningar mellan statsmakterna och näringslivet (mom. 3)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Riksdagens tidigare" och slutar med "inte behövs" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna vill utskottet understryka att de här aktuella förslagen i motion 1980/81:84 har en offensiv prägel och syftar till att

stimulera en nödvändig expansion inom utvecklingsbara delar av industrin. Utskottet vill erinra om att en rad förslag av samma innebörd har avslagits av riksdagen åren 1979 och 1980. Skälen för de föreslagna åtgärderna kvarstår emellertid. Dessa skäl har utvecklats i reservationer av de socialdemokratiska ledamöterna i näringsutskottet. När utskottet nu ånyo tar upp dessa frågor vill utskottet slå fast att de argument som reservanterna anfört vid tidigare tillfällen fortfarande har samma bärkraft.

En central industripolitisk uppgift är nu att samla olika krafter i samhället till en gemensam ansträngning för att ta vara på utvecklingsmöjligheterna i svensk industri. Från statens sida bör därför tas upp *överläggningar* med näringslivet om hur de expansionsmöjligheter som finns inom industrin praktiskt skall tas till vara. Diskussionerna bör bl. a. omfatta frågor som rör samverkan mellan statsmakterna och företagen inom ramen för ett utbyggt nordiskt industrisamarbete samt den svenska industrins möjligheter att i ökad utsträckning hämta sina insatsvaror från inhemska leverantörer i stället för att importera. Dessutom bör man se över tänkbara större investeringsprojekt i industrin och förutsättningslöst diskutera villkoren för att olika projekt skall komma till stånd. Möjligheterna till ett nära samarbete mellan staten och enskilda företag bör därvid noga prövas.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *överläggningar mellan statsmakterna och näringslivet*
   att riksdagen med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Struktur- och utvecklingsfond (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 13 med "Som utskottet" och slutar på s. 14 med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har hittills, när förslag om inrättande av en struktur- och utvecklingsfond lagts fram från socialdemokratiskt håll, bortsett från de grundläggande motiven för att en sådan fond bör tillskapas. Utskottet vill starkt understryka fondens karaktär av instrument för *utveckling* av svensk industri. Fonden bör tjäna som finansieringskälla för de särskilda utvecklingssatsningar som utskottet föreslår senare i detta betänkande. En organiserad samverkan mellan fonden och forskningsarbetet bör byggas upp, så att forskningsresultat på ett effektivt sätt förs vidare till praktisk industriell produktion. En viktig uppgift för fonden blir att medverka vid finansieringen av investeringsprojekt som på grund av sin storlek eller företagsekonomiskt

sett höga risknivå är svåra att finansiera. Till grund för beslut om engagemang från fondens sida måste ligga en vid, samhällsekonomisk bedömning av det enskilda projektet.

Stöd från fonden bör kunna utgå i olika former. Utöver aktieteckning genom nyemission bör förärv av konvertibla skuldebrev eller motsvarande kunna ske. Även andra former bör prövas.

Utskottet tillstyrker således i princip förslaget om en struktur- och utvecklingsfond såsom det framställs i motion 1980/81:71 (s). Mot bakgrund av angelägenheten – inte minst från konjunkturpolitisk synpunkt – att industrins investeringar snabbt stimuleras bör regeringen under våren 1981 förelägga riksdagen en proposition som kan ligga till underlag för beslut om inrättande av fonden, om dess finansiering och om den närmare inriktningen och utformningen av dess verksamhet.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *struktur- och utvecklingsfond*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:84 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Överföring av medel till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning (mom. 5)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Av ekonomiministerns" och slutar med "tillföras fonden" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom motionärerna att det är nödvändigt att allmänna pensionsfonden får förbättrade villkor för sin verksamhet. I nuvarande läge med otillräckliga industriinvesteringar är det ett angeläget krav att fjärde fondstyrelsen får ökade möjligheter att tillhandahålla riskvilligt kapital. Ett ytterligare belopp av 1 miljard kronor bör enligt utskottets mening överföras till dess förvaltning. Utskottet föreslår en sådan ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning som är en förutsättning för detta.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *överföring av medel till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:84 yrkande 12 i ifrågavarande del antar följande

Förslag till

Lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning

Härigenom föreskrivs att 1 § reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
De penningmedel, som enligt 19 kap. 5 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skola ingå till allmänna pensionsfonden, skola på sätt nedan stadgas förvaltas av fyra särskilda styrelser, benämnda första, andra, tredje och fjärde fondstyrelserna, därvid dock de medel som överföras till fjärde fondstyrelsens förvaltning få uppgå till högst *1 250* miljoner kronor.	De penningmedel, som enligt 19 kap. 5 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skola ingå till allmänna pensionsfonden, skola på sätt nedan stadgas förvaltas av fyra särskilda styrelser, benämnda första, andra, tredje och fjärde fondstyrelserna, därvid dock de medel som överföras till fjärde fondstyrelsens förvaltning få uppgå till högst *2 250* miljoner kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

6. Begränsningen av fjärde fondstyrelsens placeringar i samma företag (*mom. 6*)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "skall upphävas" bort ha följande lydelse:

Någon begränsning av fjärde fondstyrelsens möjligheter att göra placeringar i samma företag finner utskottet inte motiverad. Det torde vara svårt att påvisa några nackdelar med att fondstyrelsen får tillfälle till större placeringar än vad den hösten 1979 beslutade begränsningsregeln medger. Fastmer måste konstateras att regeln förhindrar vissa engagemang som berörda företag finner nödvändiga för sin utveckling. Utskottet föreslår följaktligen att riksdagen nu upphäver den berörda bestämmelsen, dvs. 12 a § reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning.

[1] Senaste lydelse 1979:1056.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *begränsningen av fjärde fondstyrelsens placeringar i samma företag*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:84 yrkande 12 i ifrågavarande del antar följande

Förslag till
Lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning

Härigenom föreskrivs att 12 a § reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall upphöra att gälla vid utgången av december 1980.

7. Inrättande av samhällsägda utvecklingsbolag m. m. (mom. 7)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Vid behandlingen" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det mycket anmärkningsvärt att regeringen inte har vidtagit åtgärder för att genomföra riksdagens beslut i fråga om de tre utvecklingsbolagen inom områdena energi, miljövård och transportsystem. De motiv för detta ställningstagande som redovisades våren 1980 (NU 1979/80 s. 31) tar utskottet liksom tidigare avstånd från.

Vidare bör, anser utskottet, ytterligare två utvecklingsbolag inrättas med inriktning på hjälpmedel inom utbildningsområdet och på medicinsk teknik.

De väsentliga motiven för inrättande av dessa fem utvecklingsbolag är följande.

Den offentliga sektorn utgör en allt viktigare marknad för industrin. Genom att fungera som kompetent beställare av ny teknik kan den offentliga sektorn också stimulera till utveckling av produkter och system som sedan kan bli intressanta på exportmarknaden.

Teknikupphandling synes i själva verket vara ett av de bästa medlen som i ett litet land – utan någon stor hemmamarknad – står till buds dels för att främja landets tekniskt avancerade industri, dels för att åstadkomma att effektiviteten är hög inom olika samhällssektorer. Exempel som kombinationerna televerket–L M Ericsson och statens vattenfallsverk–Asea visar vad en framgångsrik teknikupphandling kan betyda.

Ett av de mest intressanta samhällsområdena med en mycket stor potential för en samordnad teknikupphandling utgör hälso- och sjukvårdssektorn, där landstingen utgör de styrande organen. Inom Landstingsförbundet diskuteras f. n. teknikupphandlingen inom hälso- och sjukvården som ett led i näringspolitiken.

Enligt utskottets uppfattning har regeringen inte i tillräcklig utsträckning beaktat skälen för en offensiv satsning på offentlig teknikupphandling.

Utskottet föreslår att riksdagen dels uttalar att de tre redan beslutade utvecklingsbolagen jämte ytterligare två med inriktning på hjälpmedel på undervisningsområdet resp. på medicinsk teknik skall inrättas av regeringen under innevarande budgetår, dels anslår medel för att möjliggöra att varje bolag får ett grundkapital av 5 milj. kr.

När det gäller erforderliga medel vill utskottet erinra om att riksdagen våren 1979 (NU 1978/79:59, rskr 1978/79:415) anvisade ett investeringsanslag av 15 milj. kr. för de tre då beslutade utvecklingsbolagen. Dessa medel, som alltså ännu ej tagits i anspråk, disponeras av regeringen. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under anslaget Grundkapital för samhällsägda utvecklingsbolag anvisar ett reservationsanslag av 10 milj. kr. Om riksdagen beslutar enligt utskottets förslag kommer regeringen härigenom att disponera sammanlagt 25 milj. kr. för här avsedda ändamål, dvs. 5 milj. kr. för varje utvecklingsbolag.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *inrättande av samhällsägda utvecklingsbolag m. m.*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) med anledning av motion 1980/81:84 yrkande 7 till *Grundkapital för samhällsägda utvecklingsbolag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

8. Särskild delegation för stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse (mom. 8)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att den särskilda näringspolitiska delegationen i sitt betänkande (Ds Ju 1979:1) Vägar till ökad välfärd tog upp frågan om nationella utvecklingsprojekt. Man pekade på behovet av stora insatser på områdena informationsteknik, mikroelektronik och bioteknik. Starka motiv finns också för särskilda insatser inom områdena kemisk produktion från inhemska råvaror och materialforskning. För insatser av den storleksordning det här gäller torde stöd från Industrifonden ej vara tillräckligt. Utskottet anser att en sådan delegation som föreslås i motionen bör kunna bli ett värdefullt samordnande och initierande organ när det gäller sådana

utvecklingsprojekt som avses i motionen. Utskottet föreslår därför att riksdagen gör ett uttalande av innebörd att förslaget i motion 1980/81:84 (s) om en särskild delegation bör förverkligas.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *särskild delegation för stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Stöd till teknisk upphandling från privata beställare (mom. 9)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 16 med "En av" och slutar på s. 17 med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Riksdagen avslog i juni 1980 ett socialdemokratiskt motionsyrkande i vilket begärdes åtgärder för att främja en positiv utveckling för den utrustningstillverkande industrin. I reservation till näringsutskottets betänkande i frågan anförde de socialdemokratiska ledamöterna (NU 1979/80:43 s. 56) att det är av avgörande betydelse för utrustningsindustrin att dess produkter möter efterfrågan inom landet. Exportmöjligheterna betingas i hög grad av att det finns referensanläggningar att visa upp. Att åstadkomma avsättning utomlands för en kvalificerad utrustning som inte kunnat säljas i Sverige kan visa sig svårt eller omöjligt. För att en hotande nedgång inom verkstadsindustrin skall förebyggas är det angeläget att ett närmare samarbete kommer till stånd mellan utrustningstillverkarna och de företag inom basindustrin som är tänkbara avnämare av deras produkter. Investeringsplanerna inom basindustrin kan på så vis sättas i relation till utrustningsindustrins resurser. Uppslag kan därvid ges till utvecklingsinsatser som på längre sikt kan medföra att verkstadsföretagen även får förbättrade förutsättningar att hävda sig på exportmarknaden.

Utskottet ansluter sig till dessa synpunkter. Det är enligt utskottets mening en angelägen uppgift för regeringen att – med hjälp av de industripolitiska organen på myndighetsnivå – föranstalta om att kontakter av här angivet slag skapas och ger upphov till ett fortlöpande samarbete. Riksdagen bör med anledning av det yrkande i ämnet som framställs i motion 1980/81:84 (s) göra ett uttalande till regeringen av här angiven innebörd.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *stöd till teknisk upphandling från privata beställare*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Utredning om verktygsmaskinindustrin (mom. 10)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "motion 1979/80:391" bort ha följande lydelse:

Ett exempel på en bransch som är starkt beroende av ett nära samarbete mellan tillverkare och avnämare är verktygsmaskinbranschen. Det är angeläget att strukturproblem och utvecklingsmöjligheter för denna bransch studeras och analyseras systematiskt i ett sammanhang. Utskottet anser därför att regeringen bör låta utreda hithörande frågor närmare. De studier som redan gjorts inom statens industriverk, branschens egen organisation och data- och elektronikkommittén (I 1978:04) bör kunna utnyttjas. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd. Ett sådant uttalande ligger i linje med önskemålet i motion 1979/80:391.

dels att utskottet under 10 bort hemställa

10. beträffande *utredning om verktygsmaskinindustrin*
att riksdagen med anledning av motion 1979/80:391 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen (mom. 11)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottet yttrande på s. 18 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Vid behandlingen i näringsutskottet våren 1979 av det nu nämnda motionsyrkandet uttalade de socialdemokratiska reservanterna (NU 1978/79:59 s. 93) att det är väsentligt att de statsägda företagen spelar en aktiv roll inom ramen för näringspolitiken. En förutsättning för att detta skall kunna ske är att de berörda företagen har en hög beredskap när det gäller investerings- och utvecklingsplaneringen. Detta förutsätter i sin tur att finansieringsfrågorna är lösta i god tid. Utskottet ansluter sig till detta synsätt och hälsar därför med tillfredsställelse det förslag om treåriga investerings- och utvecklingsprogram för statens företag som nu ånyo framläggs i motion 1980/81:84 (s). Det är angeläget att detta förslag genomförs.

dels att utskottet under 11 bort hemställa

11. beträffande *investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. De statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser (mom. 12)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Den fråga" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas förslag. Det är viktigt att så snart som möjligt få i gång det praktiska arbetet för att bättre än i dag ta till vara verkstädernas utvecklingsmöjligheter och långsiktigt säkerställa tryggheten för de anställda. Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

dels att utskottet under 12 bort hemställa

12. beträffande *de statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Handlingsprogram för underleverantörsföretagen (mom. 13)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Förslag av" och slutar med "för underleverantörsföretagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att underleverantörer, vilka vanligen tillhör kategorin mindre och medelstora företag, inte sällan har en svår ställning gentemot sina kunder, som ofta är storföretag. Den verksamhet med avseende på underleverantörernas förhållanden som pågår, bl. a. inom Sveriges exportråd och de regionala utvecklingsfonderna, är helt otillräcklig för att på ett mer avgörande sätt förändra villkoren för underleverantörsföretagen. Utskottet delar den i motion 1980/81:84 (s) framförda uppfattningen att det är nödvändigt att denna företagskategoris situation ses över. Det bör ankomma på regeringen att komma med förslag till åtgärder. Härvid bör bl. a. undersökas möjligheterna att staten medverkar vid bildandet av factoringbolag.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *handlingsprogram för underleverantörsföretagen*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:84 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Innehåll

s.

Ärendet ... 1

Propositionen ... 1

Motionerna ... 1
Yrkanden ... 1
Motivering ... 3

Uppgifter i anslutning till vissa motionsyrkanden ... 3
Struktur- och utvecklingsfond ... 3
Vissa uppgifter om allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses verksamhet ... 4
Samhällsägda nationella utvecklingsbolag ... 5
Vissa uppgifter om verktygsmaskinindustrin m. m. ... 6
Allmänt ... 6
Statens industriverk om maskinindustrin ... 6
Lidköpings Mekaniska Verkstads AB ... 7
Interpellationsdebatt om Lidköpings Mekaniska Verkstads AB och om verktygsmaskinindustrin ... 8

Utskottet ... 9
Propositionen jämte vissa motionsyrkanden ... 9
Inledning ... 9
DIS-systemet ... 9
Övrigt ... 10
Motionsyrkanden i vissa industripolitiska frågor ... 12
Överläggningar mellan statsmakterna och näringslivet ... 13
Struktur- och utvecklingsfond ... 13
Reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning ... 14
Samhällsägda nationella utvecklingsbolag ... 14
Särskild delegation för stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse ... 16
Stöd till teknisk upphandling från privata beställare ... 16
Utredning om verktygsmaskinindustrin ... 16
Investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen ... 17
De statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser 18
Handlingsprogram för underleverantörsföretagen ... 18
Lidköpings Mekaniska Verkstads AB ... 19

Hemställan 20

Reservationer (s) 21
1. Informationssystemet företag–samhälle 21
2. Vissa besparingar inom industridepartementets område 22
3. Överläggningar mellan statsmakterna och näringslivet 22
4. Struktur- och utvecklingsfond 23
5. Överföring av medel till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning 24
6. Begränsningen av fjärde fondstyrelsens placeringar i samma företag 25
7. Inrättande av samhällsägda utvecklingsbolag m. m. 26
8. Särskild delegation för stora utvecklingsprojekt av nationell betydelse 27
9. Stöd till teknisk upphandling från privata beställare 28
10. Utredning om verktygsmaskinindustrin 29
11. Investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen 29
12. De statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser 30
13. Handlingsprogram för underleverantörsföretagen 30

GOTAB Stockholm 1980